

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

Студенки 4 курсу, 19 групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
освітньої програми «Публічне
управління та адміністрування»

Міронішеної Анни
Володимирівни

(підпис студента)

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Лазебна Ірина
Василівна

(підпис керівника)

Гарант освітньої програми
к.держ.упр.

Лазебна Ірина
Василівна

(підпис гаранта)

Київ 2023

Державний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Освітня програма: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри _____

«30» грудня 2022 р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу студентці

Міронішеній Анні Володимирівні
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи: «Державна політика у сфері соціального захисту прав дітей»

Затверджена наказом ректора від «26» грудня 2022 р. № 3711

2. Строк здачі студентом закінченої роботи: 12.05.2023

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи

Мета роботи: обґрунтування потенційних напрямів удосконалення державної політики у сфері соціального захисту прав дітей.

Об'єкт дослідження: процес реалізації державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні.

Предмет дослідження: є теоретичні та практичні аспекти державної політики сфері соціального захисту прав дітей.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ОЦІНЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

1.1. Сучасний стан та етапи формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні

1.2. Нормативно-правове регулювання державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні

РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

2.1. Зарубіжний досвід формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей

2.2. Розроблення заходів удосконалення державної політики у сфері соціального захисту прав дітей

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання роботи

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 24.11.2022	24.11.2022
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 30.12.2022	30.12.2022
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.03.2023	20.03.2023
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.04.2023	20.04.2023
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи	До 10.05.2023	10.05.2023
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 10.05.2023	10.05.2023
7	Зовнішнє рецензування випускної кваліфікаційної роботи	До 12.05.2023	12.05.2023
8	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	12-05. 17.2023	12-05. 17.2023
9	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 22.05.2023	До 22.05.2023
10	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «30» грудня 2022 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи
Лазебна І.В.

8. Гарант освітньої програми Лазебна І.В.

9. Завдання прийняв до виконання студент Міронішена А.В.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи:

Випускна кваліфікаційна робота написана на актуальну тему. Становлення України як демократичної, соціальної, правової держави є

складним багатограним процесом. На даний час проблема забезпечення соціального захисту населення є пріоритетною і саме система захисту прав дітей є визначальним напрямом соціальної політики держави. Важливою складовою цього процесу є функціонування механізму державної системи захисту прав дітей, що обумовлює актуальність теми роботи.

В роботі досліджується сучасний стан та етапи формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні; нормативно-правове регулювання державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні. Проаналізовано зарубіжний досвід формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей. Розроблено заходи удосконалення державної політики у сфері соціального захисту прав дітей.

В роботі також є деякі моменти, які потребували виправлення: п. 1.1 та 1.2 перекликаються між собою, і там, і там прописано про норм активно-правові акти, тому краще з 1.1 перенести все, що стосується законодавства в 1.2; додати інформацію щодо сучасного стану: це і статистика по захисту прав дітей, скільки таких дітей, які потребують захисту, які види захисту є, грошова допомога тощо; в п.2.1 та 2.2 додати таблиці, рисунки. Після наданих зауважень, студенткою були зроблені доопрацювання та усунені недоліки.

В цілому робота відповідає вимогам та може бути допущена до захисту для здобуття освітнього ступеня «бакалавр» зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи _____
(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Лазебна Ірина Василівна _____
(підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу:

Випускна кваліфікаційна робота студента _____
(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми: Лазебна І.В. _____
(підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Н.Л. _____
(підпис)

«12» травня 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОЦІНЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ.....	5
1.1. Сучасний стан та етапи формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні.....	5
1.2. Нормативно-правове регулювання державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні.....	15
РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ.....	22
2.1. Зарубіжний досвід формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей.....	22
2.2. Розроблення заходів удосконалення державної політики у сфері соціального захисту прав дітей.....	37
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	39
ДОДАТКИ.....	46

ВСТУП

Актуальність теми: Становлення України як демократичної, соціальної, правової держави є складним багатограним процесом. На даний час проблема забезпечення соціального захисту населення є пріоритетною і саме система захисту прав дітей є визначальним напрямом соціальної політики держави. Важливою складовою цього процесу є функціонування механізму державної системи захисту прав дітей, що обумовлює актуальність теми роботи.

Державна політика у сфері соціального захисту прав дітей регулюється рядом міжнародних та національних нормативно правових актів, серед яких: Конституція України, Конвенція про права дитини, Закон України «Про охорону дитинства», Закон України «Про освіту», Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», Закон України «Про фізичну культуру і спорт», Закон України «Про органи і служби в справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх», Закон України «Про загальну середню освіту», Закон України «Про позашкільну освіту», Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», Закон України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам», Закон України «Про соціальні послуги», Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» та ще рядом інших законодавчих актів.

Різні аспекти формування та здійснення державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні розглянуто в працях Іщенко І.В., Капітан О., Кравченко М. В., Лабенської Л. Л., Мельник Л. А., Мордань О. О., Навроцького О. О., Пастушенко М. О., Піддубного С. А., Стешенко В. М., Трестер Ю. О. та інших.

Метою написання випускної кваліфікаційної роботи є обґрунтування потенційних напрямів удосконалення державної політики у сфері соціального захисту прав дітей.

Завдання дослідження були визначені поставленою метою:

- розглянуто сучасний стан та етапи формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні;
- досліджено нормативно-правове регулювання державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні;
- проаналізований зарубіжний досвід формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей;
- запропоновані заходи удосконалення державної політики у сфері соціального захисту прав дітей.

Об'єктом дослідження є процес реалізації державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти державної політики сфері соціального захисту прав дітей.

Методи дослідження: аналізу і синтезу, узагальнення, порівняння, спостереження для проведення оцінювання державної політики у сфері соціального захисту прав дітей, графічний метод для наочного представлення результатів дослідження, метод прогнозування при розробці заходів щодо удосконалення державної політики у сфері соціального захисту прав дітей.

Практична цінність випускної кваліфікаційної роботи полягає в розробці рекомендацій щодо удосконалення державної політики у сфері соціального захисту прав дітей.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. В роботі 34 сторінок основного тексту, 10 рисунків, 3 додатків. Список використаних джерел містить 58 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ОЦІНЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

1.1. Сучасний стан та етапи формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні

Захист дітей та їхніх прав займає особливе місце в історії держави та права будь-якої країни, у тому числі і України. Зауважимо, що більше 18 % населення України – це діти, а тому вони потребують особливої уваги та підтримки з боку держави.

Протягом століть вироблялися законодавчі принципи та напрацьовувалась судова практика щодо захисту неповнолітніх в різних країнах світу. Створення після Другої світової війни Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), прийняття Генеральною Асамблеєю ООН в 1959 р. Декларації прав дитини [1], а в 1989 р. Конвенції про права дитини [6], робота з 1991 р. Комітету з прав дитини надали захисту прав дітей на універсальний характер.

Для кожної держави важливим завданням постає створення та розвиток ефективного механізму захисту прав дитини. Розглянемо етапи формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні з часів отримання незалежності (дод. А). З 1991 року відбувається нормативно-правове закріплення обов'язків батьків захищати особисті немайнові права дитини, охороняти її майнові права, а органи опіки та піклування, спеціальні органи в галузі дитинства, соціальні працівники, правоохоронні органи повинні контролювати процес утримання та виховання дитини. У 1991 році Україна ратифікувала міжнародну Конвенцію ООН «Про права дитини» [6] та було ухвалено такі нормативно-правові акти щодо захисту прав дітей: Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 [3], Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» № 2801-XII від 19.11.1992 [4], Закон України «Про державну допомогу сім'ям з

дітьми» № 2812-ХІІ від 21.11.1992 [5], Закон України «Про фізичну культуру і спорт» № 3808-ХІІ від 24.12.1993 [6].

В 1992 році в Україні було створено центри соціальних служб для молоді, після чого у 1995 році було прийнято Закон України «Про органи і служби в справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх» № 20/95-ВР від 24.01.1995 [7] з метою боротьби з дитячою бездоглядністю, безпритульністю та для профілактики злочинності.

У 1996 році було створено Міністерство у справах сім'ї та молоді [49], яке працювало до 2010 року, коли і було реорганізовано. В 2000 році було створено Міжвідомчу комісію з питань охорони дитинства, яку було реорганізовано в 2012 році. З 1996 по 2000 рік було прийнято ряд нормативно-правових актів, які будуть наведені в наступному пункті роботи. В 1996 році були складені перші звіти (доповіді державних органів) щодо стану державного захисту дітей.

На третьому етапі, який припав на 2001-2005 роки, було прийнято такі нормативно-правові акти. Серед даних законів важливим є Закон України «Про охорону дитинства» [2] (прийнято в 2001 році), який став основою стратегічного курсу України щодо захисту прав дітей та є складовою національної стратегії забезпечення національної безпеки України.

Окрім законів, в 2005 році було прийнято Закон України «Про соціальні послуги» [16], який пожив початок реформування державної системи опіки та піклування про дітей. Відповідно до даного указу служби у справах неповнолітніх отримали повноваження щодо опіки та піклування дітьми, які потребують захисту. Також у 2005 році було створено Державний департамент з усиновлення та захисту прав дитини [51], на який було покладено функції щодо регулювання та ведення справ по усиновленню, опіки та піклуванню за дітьми.

Окрім того, на даному етапі відбулась ратифікація таких факультативних протоколів до Конвенції про права дитини [22]: щодо

торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії; про участь у збройних конфліктах.

На четвертому етапі формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні (2006-2010 роки) [51] було переведено Державний департамент з усиновлення та захисту прав дитини до урядового органу (в 2006 році), що започаткувало реформу державної системи опіки над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування в Україні. Реформа полягала в запровадженні нової моделі «гроші ходять за дитиною» [36]. В даний період було прийнято Закон України «Про загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року» від 23.05.2008 № 2564 [21], відповідно до якого посилювались заходи для забезпечення прав дітей та охорони дитинства.

П'ятий період (2011-2015 роки) характеризується новими реформами щодо забезпечення прав дитини. В Україні в 2011 році була введена посаду Уповноваженого Президента України з прав дитини [35], який виконує наступні завдання (дод. Б). В 2013 році Україна отримало членство в Європейській мережі омбудсменів з прав дітей. В даному періоді було передано повноваження на здійснення державної політики з питань охорони дитинства та захисту прав дітей Департаменту сім'ї та дітей у складі Міністерства соціальної політики України [50]. В 2014 році було розпочато процес децентралізації влади в Україні, що знайшло своє відображення і у захисті прав дітей. Було внесено зміни щодо відповідальності органів місцевого та державного управління щодо забезпечення захисту прав дітей.

Наприклад, фінансування оздоровлення, навчання, організації спортивних заходів тощо для дітей проводиться за фінансуванням місцевих бюджетів. Найбільш важливою проблемою децентралізації є високий ступінь фрагментації та слабка координація між різними секторами та рівнями державного управління.

Також в 2015 році було створено Національну поліцію України, яка також відіграє роль у забезпеченні прав дітей. Які проводять роботу з формування правової культури серед неповнолітніх [45]. З 2015 року органи місцевого самоврядування забезпечують виконання спеціальних завдань (дод. В).

Водночас поки що спостерігається посилення кризи сім'ї, неналежний стан соціального захисту дітей в українських сім'ях, які характеризуються такими показниками:

- стабільно високий рівень сирітства;
- наявність в Україні близько половини мільйона вразливих сімей з дітьми, які перебувають у полі зору соціальних служб;
- кількісні показники дітей, виявлених поза сімейним оточенням;
- рівень домашнього насильства стосовно дітей;
- смертність та травматизація дітей;
- відмова жінок від новонароджених дітей;
- влаштування батьками своїх дітей до закладів інституційного догляду та виховання.

Однією з головних причин зазначеного явища є низька спроможність регіональних громад, особливо сільських та селищних комітетів, неспроможних взяти на себе відповідальність за збереження життя та здоров'я підростаючого покоління, своєчасне виявлення дітей, які перебувають у кризовому стані, та вжиття ефективних заходів. заходи щодо лікування дітей-сиріт, померлих та померлих. Соціальний захист дітей, які перебувають під опікою та дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Розглянемо актуальні та найпроблемніші питання державної політики України у сфері соціального захисту дітей-інвалідів на сучасному етапі.

На даний час Україна надає батькам, іншим законним представникам допомогу у виконанні ними своїх обов'язків щодо виховання дітей (надання безкоштовних соціальних послуг дітям та сім'ям з дітьми, в тому числі в

умовах стаціонару; різних видів державної допомоги сім'ям з дітьми, у тому числі малозабезпеченим, багатодітним).

Проаналізуємо існуючі соціальні виплати родинам з дітьми. Розмір допомоги при народженні/усиновленні дитини в 2019-2023 роках наведемо на рис.1.1.

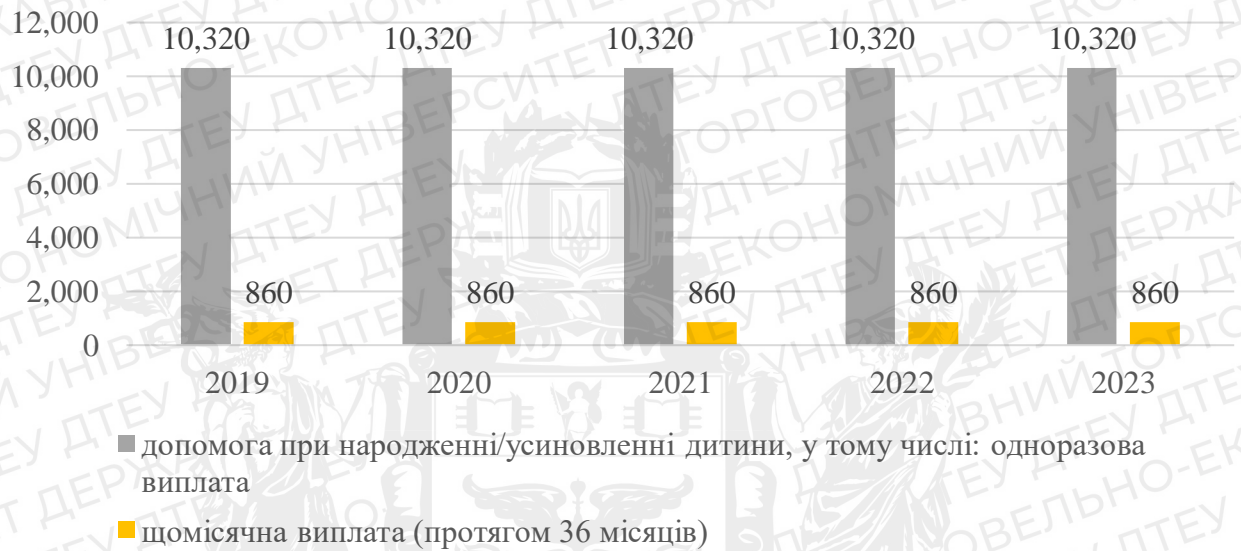

Рис.1.1. Розмір допомоги при народженні/усиновленні дитини в 2019-2023 р.р., грн.

Джерело: складено за даними [49-51]

З рис.1.1. бачимо, що протягом 2019-2023 роках не змінювався розмір допомоги при народженні/усиновленні дитини та становить 10320 грн. одноразово після народження та 860 грн. щомісяця протягом 3 років.

Розмір допомоги на дітей одиноким матерям в 2019-2023 роках наведений на рис.1.2. Державна підтримка матерям, які є одинокими зростала протягом 5 років, найменшою є виплата на дитину віком до 6 років – 1779 грн. в 2019 році та зросла до 2272 грн. в 2023 році (темп росту склав 27,71%), а виплати на дітей від 6 до 18 років є найбільшими (від 2218 в 2019 році до 2833 грн. в 2023 році (зростання склало 27,73% за 5 років). Зважаючи на щорічний темп інфляції, який тільки в 2022 році склав 126,6%, можна зробити висновок про поступове знецінення даних виплат та неможливості на дану суму забезпечити хоча б першочергові потреби дитини.

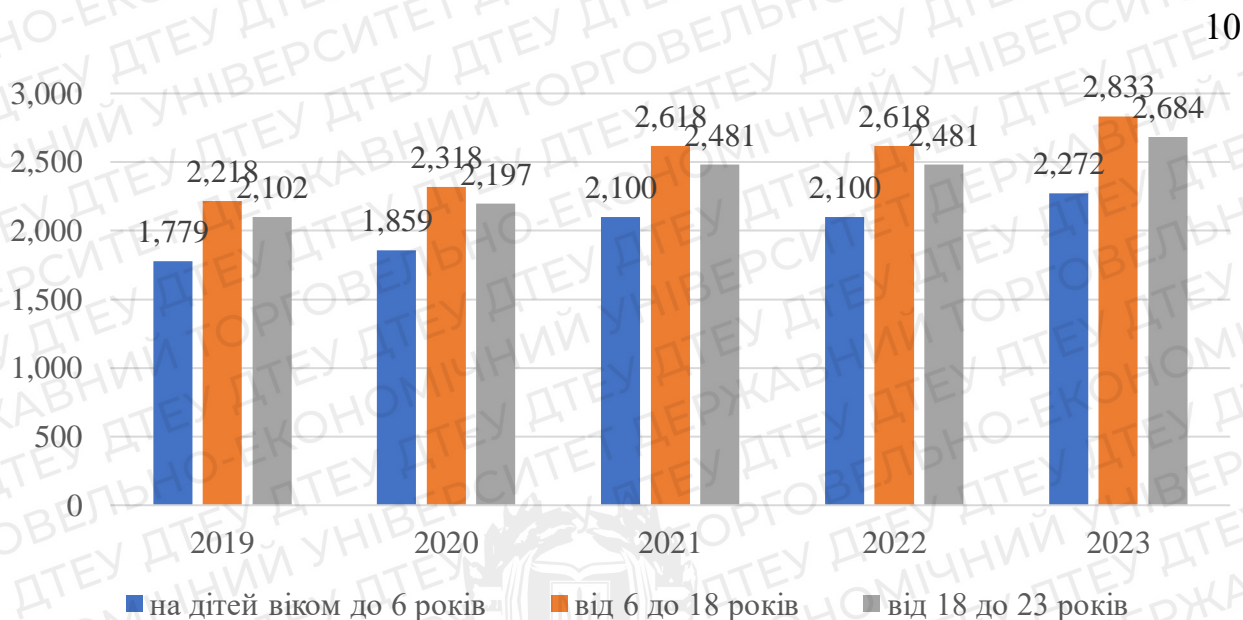

Рис.1.2. Розмір допомоги на дітей одиноким матерям в 2019-2023 р.р., грн.

Джерело: складено за даними [49-51]

Розмір допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування в 2019-2023 наведемо на рис.1.3.

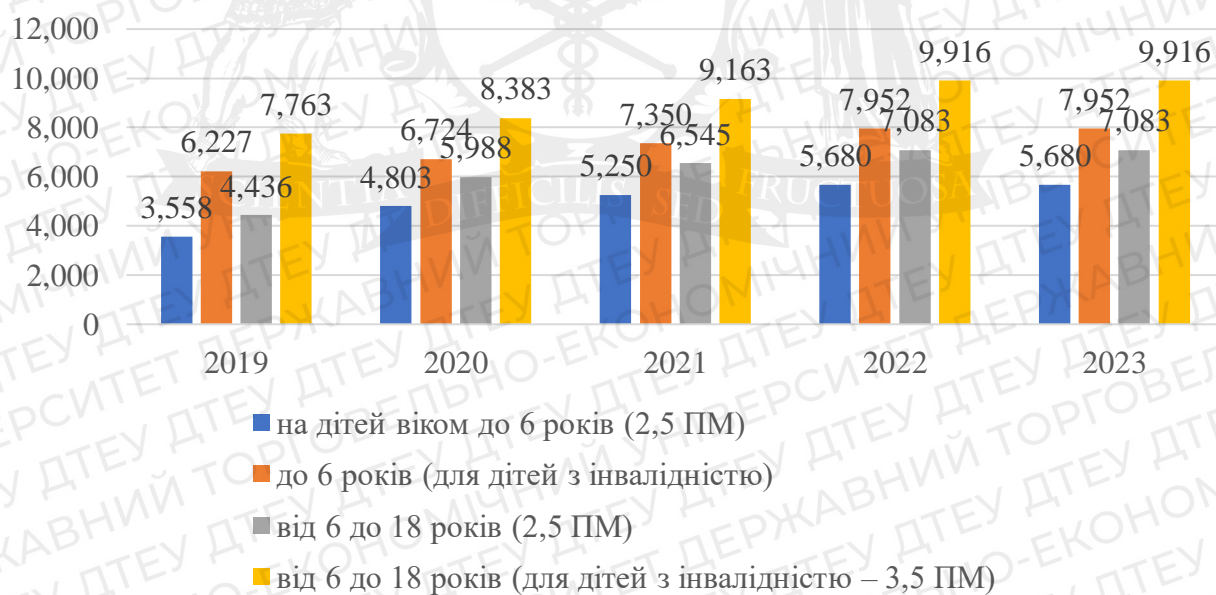

Рис.1.3. Розмір допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування в 2019-2023 р.р., грн.

Джерело: складено за даними [49-51]

Обсяг виплат на дітей опікунам становив від 3558 грн. до 7763 грн. (залежно від віку та наявності інвалідності дитини) та виріс в 2022-2023

роках за розміром виплат на місяць для дитини віком від 6 до 18 років з інвалідність до розміру 9916 грн.

Розмір допомоги особі, яка доглядає за хворою дитиною в 2019-2023 роках наведено на рис.1.4.

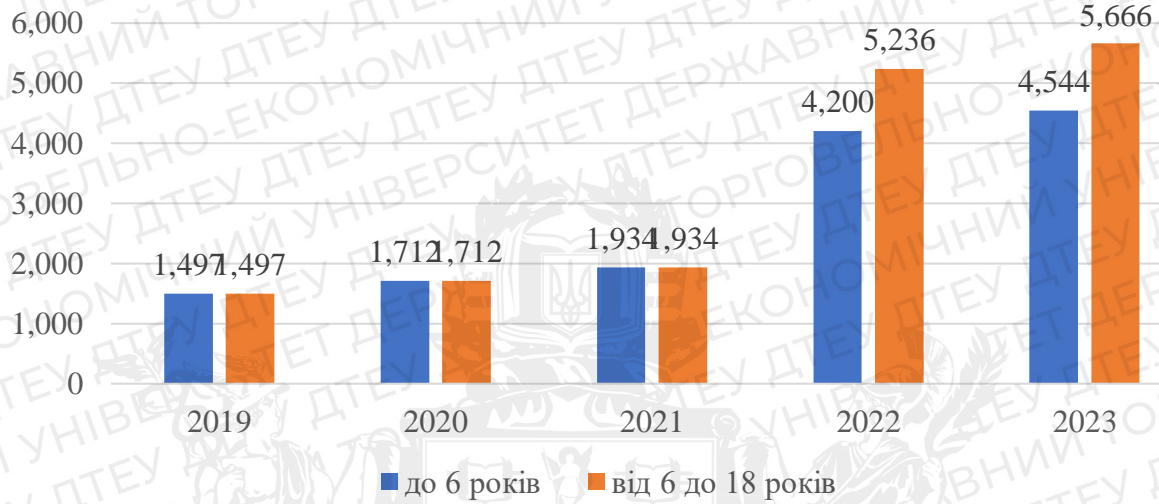

Рис.1.4. Розмір допомоги особі, яка доглядає за хворою дитиною в 2019-2023 р.р., грн.

Джерело: складено за даними [49-51]

В 2019-2021 роках обсяг таких виплат на дітей до 6 років виріс з 1497 грн. до 1934 грн. та на дітей від 6 до 18 років виріс від 1497 грн. до 1934 грн. В 2022-2023 роках розмір виплат виріс, проте, змінились умови виплати і замість 1 року виплата сплачується протягом 6 місяців, тож фактично місячка виплата на дитину віком до 6 років склала - 2272 грн. та на дитину віком від 6 до 18 років склала в 2023 році 2833 грн. Зважаючи на те, що один з батьків, який доглядає за хворою дитиною, не має змоги працювати, а дитина, що хворіє, потребує багато витрат на лікування – розмір таких виплат дуже несуттєвий.

Розмір тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів 2019-2023 роках збільшився на дітей віком до 6 років на 155,42% та склав 2272 грн. та на дітей віком від 6 до 18 років виріс на 155,46% та склав 2833 грн.

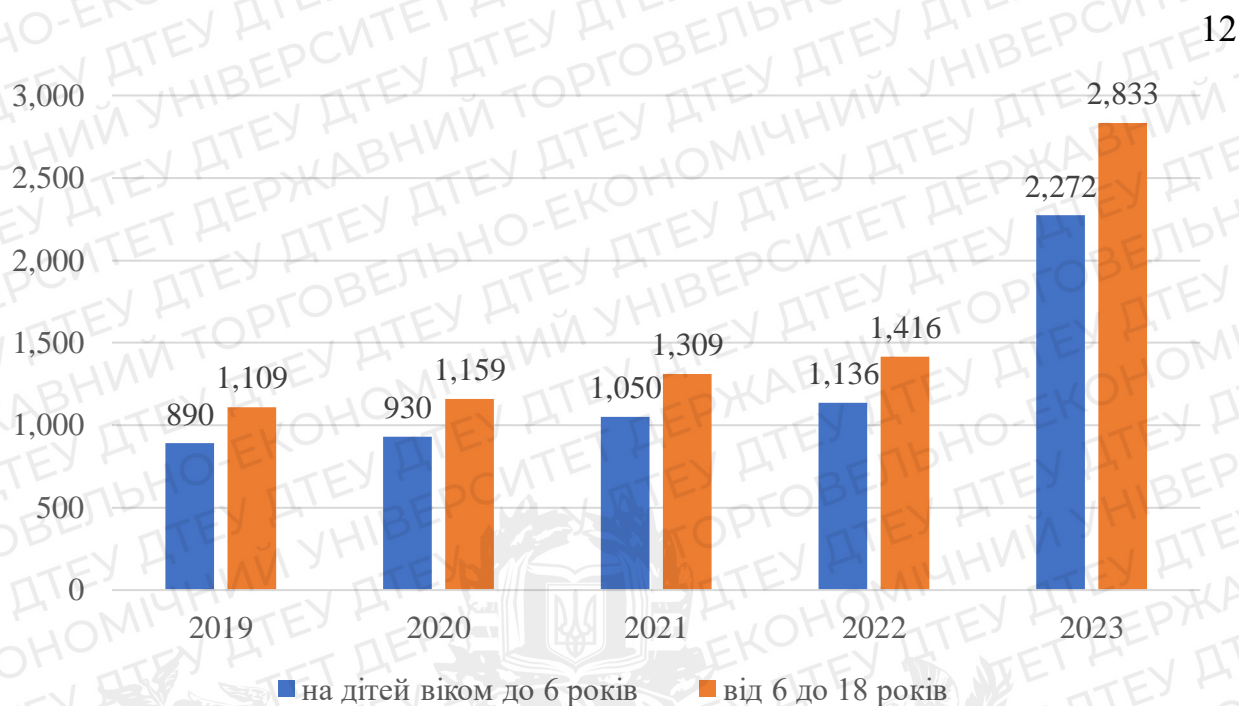

Рис.1.5. Розмір тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів в 2019-2023 р.р., грн.

Джерело: складено за даними [49-51]

Розмір прожиткового мінімуму на дитину в 2019-2023 роках наведено на рис.1.6.

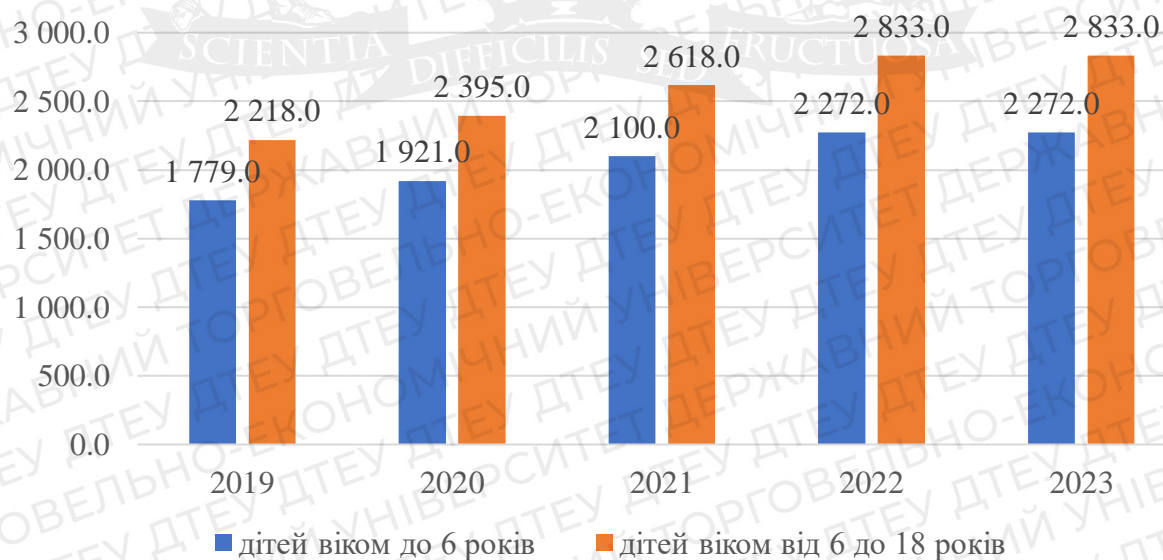

Рис.1.6. Розмір прожиткового мінімуму на дитину в 2019-2023 р.р., грн.

Джерело: складено за даними [49-51]

З рис.1.6 бачимо, що станом на 2023 рік розмір прожиткового мінімуму на 1 дитину визначено у розмірі 2272 грн. у віці до 6 років та 2833 грн. у віці

від 6 до 18 років. Зважаючи на актуальні ціни на продукти харчування, одяг, ліки та інші потреби дитини такий розмір не відповідає реальним потребам, які фактично мінімум в 2-3 рази вищі (станом на 30.05.2023 року вартість упаковки підгузок складає 860 грн. за 60 шт., а це мінімальні місячна потреба дитини), дитяча білизна, наприклад труси, мають вартість від 50 грн. за 1 штуку. Зважаючи на це, батьки не можуть розраховувати на суттєву допомогу з боку держави, а тому багато дітей проживає в умовах бідності та немає необхідних для дітей свого віку речей, якщо батьки, які опинились в скрутних умовах, не отримують допомоги від родичів.

Станом на 30.04.2023 року в Україні 125 закладів, які піклуються про дітей, які є сиротами або їх батьки позбавлені прав на батьківство (рис.1.7).

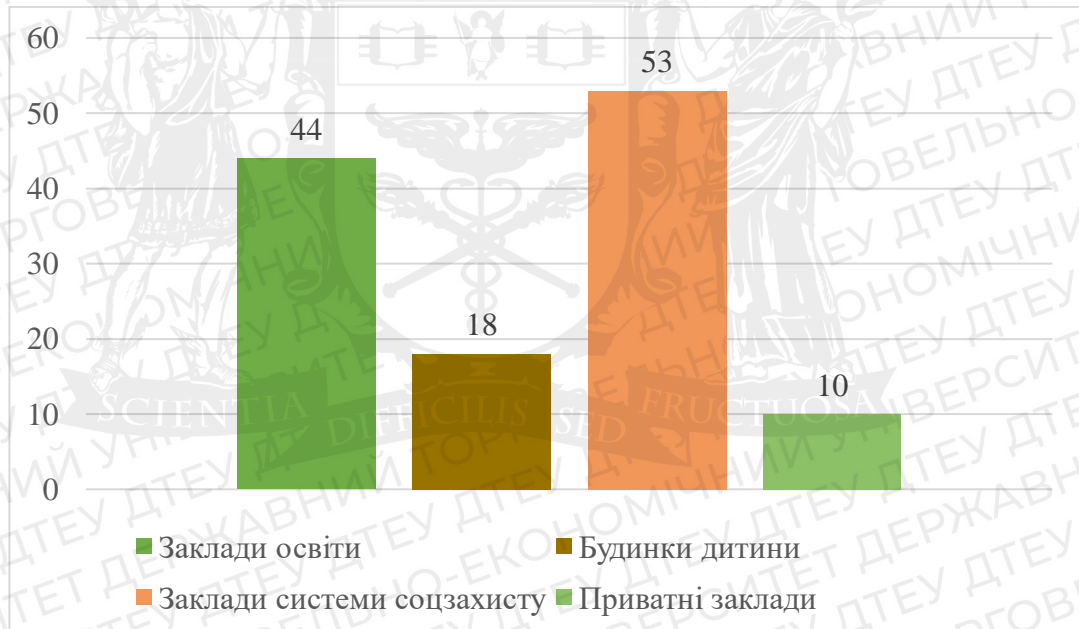

Рис.1.7. Кількість закладів, які піклуються про дітей, які є сиротами або їх батьки позбавлені прав на батьківство в Україні

Джерело: складено за даними [49-51]

На даний час в цих закладах перебуває 3210 дітей, у тому числі (рис.1.8).

Рис.1.8. Кількість дітей, які перебувають у закладах, які піклуються про дітей, які є сиротами або їх батьки позбавлені прав на батьківство в Україні

Джерело: складено за даними [49-51]

Отже, найбільш дітей перебуває у закладах системи соцзахисту – 1236 дітей.

Таким чином, формування та реалізація державної політики у сфері соціального захисту дітей-інвалідів, виконання окремих функцій у зазначеній сфері полягатимуть у здійсненні зацікавленими центральними та регіональними органами виконавчої влади своїх завдань, визначених у відповідних положеннях. При цьому важливу роль відіграватиме залучення представників громадськості до участі у забезпеченні та захисті прав інвалідів, покращенні умов їх життєдіяльності. Головною ідеєю створення нової моделі соціального захисту населення області є максимальна децентралізація діяльності всіх державних установ соціального захисту населення, збереження чіткої багаторівневої вертикалі управління, широке використання потенціалу власних структур на всіх рівнях, розвиваючи інформаційне забезпечення, як перехід до забезпечення адресної допомоги в об'єктивно доступних і необхідних обсягах найменш соціально захищеним верствам населення [45].

Отже, в Україні проблеми щодо забезпечення прав дитини існують як на рівні законодавства та її реалізації, так і на рівні інституційної системи, оскільки повноваження щодо забезпечення та захисту прав дітей розподілені між різними органами державної влади, діяльності яких не вистачає системності, ефективної координації, адекватного кадрового та методичного забезпечення. Але, разом із цим, держава намагається оптимізувати організаційно-функціональну структуру та модернізувати управління охороною дитинства.

1.2. Нормативно-правове регулювання державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні

В українській юриспруденції поняття прав дитини вперше запропонувала Скакун О.Ф.: «права дитини» – це можливості (свободи) дитини, необхідні його існування, виховання та розвитку [56]. Свободи дитини – це законодавчо закріплена та гарантована можливість дитини реалізовувати особисті потреби та інтереси, зумовлені її віковими особливостями фізичного, інтелектуального, культурного розвитку. Це можливість здійснення незалежного вибору певного рішення, свобода вираження думок, невтручання у сферу особистих переконань тощо. Законний інтерес дитини, відповідно до існуючої правової доктрини, логіки правового розвитку та юридичної практики, означає інтерес, що охороняється державою та суспільством [39].

Правовий статус дитини знайшов своє відображення у Конституції України [24]. Зокрема, ст. 52 встановлює, що «...діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі або поза ним» [24].

Рис.1.9. Закони щодо регулювання прав дітей в Україні

Джерело: складено за даними [10;11;12;13;14;15; 16;17;18;19;20; 22;49]

Конвенція ООН про права дитини [22], система міжнародних договорів України, норми Конституції України [24] утворюють ядро національного законодавства у сфері прав та свобод дитини. В попередньому пункті було перераховано перелік чинних та таких, які вже припинили дію, нормативно-правових актів щодо захисту прав дитини. Реалізацію, охорону та захист прав, свобод та законних інтересів дитини здійснюють також і інші нормативно-правові акти України (Сімейний кодекс України [31], Цивільний кодекс України [32], Цивільний процесуальний кодекс України [33], Кримінальний кодекс України [25], Кримінальний процесуальний кодекс

України [26], Кодекс України про адміністративні правопорушення [27], Кодекс законів про працю України [28] та ін.).

Міжнародні стандарти прав дитини, обов'язкові для України, встановлюють такі права дитини, які мають велике значення для розвитку її особи: на відпочинок та дозвілля, право брати участь в іграх та розважальних заходах, що відповідають її віку, вільно брати участь у культурному житті та займатися мистецтвом.

Вважається, що обсяг прав і свобод дитини повинен бути не меншим, ніж у дорослої людини, крім винятків, встановлених законом. Норми, що визначають права і свободи, спільні для всіх людей, щодо дитини адаптуються по-різному, зокрема, розширенням змісту правової норми на користь дитини, наприклад, право на достатній рівень життя для дорослого означає достатнє харчування, одяг та житло – ст. 48 Конституції України [24], а для дитини – це рівень життя, достатній для її фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного та соціального розвитку – ст. 8 Закону України «Про охорону дитинства» [2]. З метою захисту дитини допускається обмеження змісту правової норми, наприклад, право дітей на об'єднання обмежене лише громадськими організаціями – прийняття дітей до політичних партій не допускається тощо.

Міжнародні стандарти прав дитини, обов'язкові для України, встановлюють такі права дитини, які мають велике значення для розвитку її особи: на відпочинок та дозвілля, право брати участь в іграх та розважальних заходах, що відповідають її віку, вільно брати участь у культурному житті та займатися мистецтвом.

Варто зазначити, що за останнє десятиліття соціальна політика України стосовно дітей-інвалідів зазнала суттєвих змін. Ставлення до них як до пацієнтів, яких необхідно лише лікувати, а потім ізолювати від суспільства довічне перебування в будинках-інтернатах, змінюється на ставлення до них як членів суспільства, які мають рівні права з іншими дітьми. І насамперед це пов'язано із підписанням Україною Конвенції ООН з прав інвалідів [4].

Наразі законодавча база України приводиться у відповідність до прийнятих міжнародних норм, відображених у цій Конвенції. Вносяться зміни практично до всіх сфер, де так чи інакше задіяні інваліди. Так, Верховна Рада України ухвалила низку доповнень до Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», спрямованих на вирішення проблем інвалідів: покращення матеріального благополуччя, створення безперешкодного доступу до соціальної та транспортної інфраструктури, умов для інклюзивної освіти, реабілітації, працевлаштування, забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації, автомобілями, санаторно-курортними путівками [45].

Постановою Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2012 року № 706 затверджено Державну цільову програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН з прав інвалідів на період до 2020 року» [7].

Тим не менш, стан соціального захисту дітей-інвалідів в Україні залишається складним: рівні можливості для них часто залишаються мрією, а ізоляція від суспільства – реальністю. Незважаючи на суттєві позитивні зміни у підходах до вирішення проблем дітей з інвалідністю, вони продовжують належати до соціально не захищених категорій громадян.

У Соціальних ініціативах Президент України визначив такі пріоритети щодо соціального захисту дітей: це покращення їхнього соціального стану, всебічний розвиток та сімейний затишок кожній дитині. Завдання держави – створити таку систему, яка гарантувала б захист і підтримувала дитину, сім'ю з дітьми на всіх етапах – від народження до початку дорослого життя. Все це стосується дітей-інвалідів. У цьому полягає обов'язок держави та показник того, наскільки цивілізовано наше суспільство. Крім того, рівень соціальної захищеності дитини є яскравим показником розвитку якості життя окремого суспільства, рівня розвитку самої держави як гаранта потреб свого народу [47].

Таким чином, соціальний захист дитини-інваліда повинен залишатися основним пріоритетом державної політики та здійснюватись відповідними

соціальними інститутами на підставі законодавчих нормативів, з використанням державних соціальних стандартів та гарантій.

Чинне законодавство в Україні переважно розглядає інвалідність як проблему і не гарантує їм необмежених фундаментальних прав – права на освіту, реабілітацію, доступність будівель та транспортної інфраструктури, доступ до інформації. Тому назріла нагальна необхідність переходу від соціального захисту дітей з інвалідністю до реального забезпечення їх прав [41].

Законодавство України, ґрунтуючись на міжнародних стандартах прав дитини, моральних та релігійних засадах, встановлює, що сім'я є природним середовищем для фізичного, духовного, інтелектуального, культурного, соціального розвитку дитини, її матеріального забезпечення та несе відповідальність за створення належних умов для цієї Дитини для повної та гармонійного розвитку його особи необхідно:

- забезпечити право на проживання в сім'ї разом з батьками або в сім'ї одного з них та на турботу батьків;
- у разі проживання дитини окремо від батьків або одного з них вона має право на регулярні особисті стосунки з ними, у тому числі – з батьками, які мешкають в іншій країні;
- дитина має право на отримання інформації про відсутніх батьків, якщо це не шкодить її психічному та фізичному здоров'ю;
- у разі позбавлення батьківського піклування дитина має право на турботу з боку держави, врегульовану розділом IV Сімейного кодексу України [58].

Хоча українське законодавство загалом відповідає Конвенції про права дитини, практика її застосування залишається формальною. На урядовому рівні існуюча в Україні система захисту прав та інтересів дитини визнається недосконалою, яка не відповідає повною мірою вимогам часу. В Україні дитина здебільшого розглядається як об'єкт захисту, а не як самостійний суб'єкт права. Тому принцип найкращого забезпечення інтересів дитини є

основою політики держави лише у сфері охорони дитинства та регулювання сімейних відносин. У зв'язку з цим українське законодавство в галузі прав дитини є певною мірою декларативним, а рівень дотримання прав дитини в Україні відповідно до міжнародних стандартів – досить низький.

Оскільки права людини починаються з прав дитини, захищати їх необхідно будь-що. Незалежний Уповноважений, який спеціалізується на захисті наймолодших громадян, як у Польщі, може виконувати це завдання набагато ефективніше [48].

Процес вступу України до Європейського Союзу передбачає впровадження європейських стандартів і методів забезпечення прав дитини. Вони відображені в резолюціях Ради Європи щодо прав дитини та розвитку соціальних послуг, орієнтованих на дитину та сім'ю [55], з одного боку, у спільних угодах між Україною та ЄС, Євратомом та його державами-членами [34]. Європейська соціальна хартія (переглянута)[22], ратифікована Україною у 2006 році, також містить міжнародні зобов'язання щодо дотримання прав дитини.

У зазначених документах наголошується на фундаментальних принципах, яких повинні дотримуватися уряди країн при розвитку послуг для дітей та сімей, зокрема, права дитини на захист; встановлюються очікувані результати та індикатори щодо політики забезпечення прав дитини за межами сім'ї, визначається пріоритетність фінансування та підтримки тих ініціатив, які дозволяють інвестувати у краще майбутнє дітей тощо.

Отже, в Україні проблеми щодо забезпечення прав дитини існують як на рівні законодавства та її реалізації, так і на рівні інституційної системи, оскільки повноваження щодо забезпечення та захисту прав дітей розподілені між різними органами державної влади, діяльності яких не вистачає системності, ефективної координації, адекватного кадрового та методичного забезпечення. Але, разом із цим, держава намагається оптимізувати організаційно-функціональну структуру та модернізувати управління охороною дитинства, тож досвід європейських держав.

РОЗДІЛ 2

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

2.1. Зарубіжний досвід формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей

В Україні останнім часом поступово змінюються основні підходи до усвідомлення та реалізації прав дітей, спостерігається покращення соціально-правового захисту дитини. Для збереження позитивної динаміки за всіма зазначеними напрямками та створення в державі дійсно сприятливих для дітей умов необхідно вивчати міжнародну практику у сфері прав дитини та, по можливості, запозичувати найкраще з досвіду інших держав.

Найбільш широко відома типологія систем захисту дітей розрізняє країни за двома основними орієнтаціями (групами):

- 1) «захист дитини», де пріоритетом є захист дитини від шкоди внаслідок використання законних та примусових заходів,
- 2) «послуги/підтримка сім'ї», де пріоритет надається співпраці та підтримці сім'ї та дитини.

Ліберальні системи соціального забезпечення, які функціонують, наприклад, у США чи Великій Британії, як правило, відносяться до першої групи, скандинавські країни з їх досить щедрими системами соціального забезпечення відносяться до другої групи. У той же час такі країни, як Німеччина або Нідерланди, поєднують обидва підходи: забезпечуючи всебічний захист дитини, вони використовують різні послуги та механізми підтримки сім'ї. З середини 1990-х років, однак, можна було спостерігати формування нової орієнтації, спрямованої на розвиток дитини. Вона включає багато рис двох попередніх концепцій, але ставить кожну дитину в центр всієї системи захисту [36].

Політика щодо догляду та захисту в більшості європейських країн базується на концепції (моделі), яка поєднує елементи підтримки сім'ї, захисту прав та розвитку дітей. Таким чином, у той час, як країни можуть мати подібні орієнтації у напрямку захисту дітей, існують помітні відмінності у тому, які пріоритети визначені у політиці та конкретних напрямках її реалізації. Насамперед слід досліджувати зарубіжний досвід захисту прав дітей через призму владних повноважень різних рівнів адміністративно-територіального устрою держав.

За винятком кількох країн, таких як Ірландія, наприклад, системи захисту прав дітей, побудовані на регіональній або місцевій децентралізованій моделі. В Австрії, Німеччині, Іспанії та Великобританії обов'язки покладаються на регіональну (провінційну) владу, владу федеральних земель, автономні громади або інші певні регіони, але місцеві органи влади (у тому числі і муніципальні), як і раніше, несуть основну відповідальність за соціальний захист дитини. В Угорщині, Італії, Польщі та Румунії регіональна та місцева влада поділяють відповідальність за захист прав дітей, у той час як у Швеції та, починаючи з 1 січня 2015 року, також у Нідерландах, місцеві органи влади несуть повну відповідальність з відносно високим рівнем автономії.

У міжнародній практиці закони, політика та стандарти, розроблені на центральному рівні, реалізуються на практиці місцевими органами влади та децентралізованими постачальниками послуг. У той час як Німеччина, Австрія, Бельгія мають федеральну структуру, інші країни працюють із децентралізованими державними адміністраціями. Однак практично у всіх країнах ЄС, а також у Норвегії повноваження у сфері догляду за дітьми, захисту та підтримки сім'ї були передані регіональним та/або місцевим рівням, хоча ступінь передачі повноважень відрізняється від країни до країни.

Найбільш важливою проблемою децентралізації є високий ступінь фрагментації та слабка координація між різними секторами та рівнями державного управління. Багатогранні правові та інституційні рамки у межах

центрального уряду часто дублюються на децентралізованому рівні. Механізми загальної горизонтальної та вертикальної координації реалізації політики у сфері захисту прав дітей, які досі не завжди ефективні на місцях, відзначається як особливий виклик у Данії, Німеччині та Норвегії.

У той же час Ісландія створила національну урядову агенцію захисту дітей, яка визначена як механізм співробітництва та координації роботи із захисту дітей на всіх рівнях державного управління. В Естонії новий Закон про захист дітей визначає чітку координацію, відповідальність щодо захисту дітей у рамках Національної ради соціального страхування, несе відповідальність за цей напрямок. Ще одна складність, пов'язана з децентралізацією, - це велика кількість місцевих (муніципальних) органів влади та відмінність у їх розмірах, наявність людських та фінансових ресурсів, що має безпосередній вплив на їхню здатність надавати якісні послуги. Малі громади не мають можливості надавати широкий спектр послуг, які можуть знадобитися, особливо коли вони стикаються зі складними випадками, які потребують спеціальних знань та досвіду. З огляду на ці та інші проблеми деякі країни сприяють інтеграції муніципальних утворень у більші одиниці. Це дало позитивні результати, наприклад, Ісландії.

Деякі уряди розробили механізми для забезпечення принципів справедливості щодо доступу до послуг, наприклад, у рамках політики розподілу громадського бюджету, спрямованого на збалансування нерівності між бідними та багатими муніципалітетами та регіонами. Останнє важливе, оскільки високий рівень децентралізації може перешкоджати справедливому фінансуванню місцевих органів влади. Так, наприклад, враховуючи ризик, який ця ситуація несе для захисту дітей, норвезький уряд збільшив бюджетні асигнування муніципалітетам у 2010 році з метою створення нових посад у рамках муніципальних утворень.

У Греції питаннями захисту дітей займаються державні органи, місцеві громадські інститути та представництва міжнародних організацій. Історично сформувалася потужна система підтримки дітей із

неблагополучних сімей безпосередньо заможними співвітчизниками або започаткованими ними благодійними організаціями та фондами.

У Великій Британії головним державним органом, компетентним у питаннях захисту дітей є Міністерство охорони здоров'я. На місцевому рівні безпосередній нагляд за умовами проживання дітей здійснюють місцеві ради територіальних одиниць (міст, графств). Для ухвалення відповідних рішень кожна місцева рада має у своїй структурі Комітет із захисту дітей, який переважно складається з представників благодійних організацій, що спеціалізуються у питаннях соціального захисту дітей.

Отже, можна зробити висновок, що в більшості розвинених країн Європи система захисту прав дітей поєднує в собі ефективну взаємодію двох рівнів: центрального (загальнодержавного), що полягає у виробленні єдиних підходів, політик, формуванні нормативно-правової бази, фінансовій підтримці та місцевого, зосередженого переважно на своєчасному виявленні проблеми, та на послугах мешканцям громад за місцем їхнього проживання.

Також одним із найочевидніших індикаторів ефективності системи захисту прав дітей держави є стан інституціалізації виховання дітей.

За оцінками Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) та досліджень Міжнародної неурядової організації Люмос (НМОЗ), на земній кулі вісім мільйонів дітей живуть в установах і так званих дитячих будинках. Серед них не менше 80% дітей не є сиротами, але відокремлені від сімей через злидні, інвалідність та різні форми дискримінації, а також внаслідок хвороби, конфліктів та стихійних лих.

Положення щодо соціального забезпечення та захисту дітей у Європі також були здебільшого засновані на інституціалізації у ХХ-му столітті, коли з появою національного законодавства про захист дітей з'явилася можливість застосовувати заходи захисту їхніх прав, у тому числі на сімейне виховання. І так, загальний напрямок розвитку, що утвердився в більшості європейських країн, характеризується переходом від інституційного догляду до виховання в сім'ї та послуг на рівні громади.

У Великобританії деінституціалізація спочатку включала переважно компонент захисту дітей з акцентом на примусових заходах, яка була частковою відповіддю на скандали 1960-х років, викликані жорстоким поводженням з дітьми. У випадку Італії та Іспанії, розробка заходів на рівні громад як альтернатива інституціалізації стала з'являтися в 1970-і роки. Це збіглося з основними адміністративними реформами, які передавали обов'язки догляду за станом здоров'я та надання соціальних послуг місцевим органам влади. У той же час ступінь охоплення вихованням у прийомних сім'ях та опікунами суттєво відрізняється у різних країнах. В Англії, Ірландії, Норвегії понад 85% всіх дітей, догляд за якими здійснюється не в їхніх будинках, знаходяться на вихованні у прийомних сім'ях. У цих країнах лише невеликий відсоток дітей (менше 15%), що знаходяться в інтернатних установах. У Швеції цей показник значно нижчий (72%), що пов'язано із збільшенням числа дітей-біженців без супроводу дорослих, яких приймає Швеція. В Іспанії, Угорщині, Німеччині, Нідерландах та Румунії близько 60% дітей перебували у прийомних сім'ях. В Італії рівний розподіл між інституційним та прийомним розміщенням дітей [44].

Цікавими є також дані щодо влаштування дітей у сімейні форми виховання за ознакою спорідненості (родичі). В Іспанії понад 70% дітей виховуються в сім'ях родичів, у Польщі - близько 59%, тоді як у Великій Британії - лише 16%, а в Німеччині та Норвегії - близько 22-23%¹⁹.

Декілька держав-членів Ради держав Балтійського моря пріоритет сімейного виховання закріпили у своєму національному законодавстві. У Данії передбачено законом, що сім'я має бути першим варіантом альтернативного розміщення дитини на догляд. У Фінляндії Закон про благополуччя дітей передбачає, що діти, позбавлені батьківського піклування, мають бути влаштовані, в першу чергу, до малого будинку сімейного типу, під яким розуміється також сім'я, професійний сімейний будинок. У Латвії сімейні суди також мають пріоритет влаштування дітей у прийомних сім'ях. У Польщі Закон 2011 року про підтримку сім'ї та систему прийомного догляду

визначив правовий обов'язок державних органів здійснити деінституціалізацію та передбачає узгоджений комплекс заходів та дій щодо сприяння поступовому переходу від інституційного до сімейного догляду [47].

Вкрай важливим для України, яка лише розпочала процес реформування установ інституційного догляду та виховання дітей, є досвід Болгарії з окресленого питання. Так, у 2010 році в цій країні було прийнято Національну стратегію «Бачення деінституціалізації в Болгарії», в якій дуже чітко окреслено політичну волю до реформування системи догляду за дітьми та підтримки їхніх сімей, зокрема, закриття всіх спеціалізованих установ для дітей, їх заміну розвиненою мережею послуг у громаді задля підтримки сімейного виховання дітей. Метою стратегічного документа є забезпечення права дитини на сімейне оточення, доступ до якісної медичної допомоги та послуг відповідно до їх індивідуальних потреб. При плануванні та реалізації реформи був застосований комплексний підхід, що включає заходи, спрямовані індивідуально на кожну дитину і сім'ю, а не на окремі інститути. На початку реформи відбувалося:

- закриття спеціальних установ для дітей з обмеженими можливостями, при цьому заборонялося переміщення дітей з одного спеціального закладу до іншого;
- для кожної сім'ї здійснено оцінку її потреб, яка включала оцінку потенціалу батьків до виховання дитини та розроблено індивідуальний план дій з виходу з закладу;
- для дітей, які залишалися у закладі, було створено максимально наближену до сімейного середовища модель перебування;
- діти були максимально залучені до процесу визначення форми їхнього подальшого догляду;
- розширено спектр соціальних послуг [39].

В Америці діє система забезпечення благополуччя дитини. Здебільшого американські сім'ї стикаються з цією системою після отримання

скарг на насильство чи нехтування дітьми, ненадання дітям гідних умов життя тощо. Наприклад, сусід може подзвонити в поліцію і повідомити про те, що в будинку залишилася дитина без нагляду. Низка дій батьків, відомих як «жорстоке поводження з дитиною» - це дії батьків або опікунів, які призвели до смерті, серйозної фізичної чи емоційної шкоди, експлуатації дитини або загрози її життю та здоров'ю. дітей також вважається «поганою поведінкою». Спеціальний державний орган, який контролює поведінку дорослих і не втручається, якщо дитина постраждала від дій сторонніх осіб – такими порушниками займається поліція [36].

Аналіз практики та узагальнення досвіду вирішення проблем охорони та захисту прав дітей, підлітків та молоді у сфері освіти, надання соціальної та психолого-педагогічної допомоги та підтримки у розвинених країнах, її вихідних концептуальних ідей, різноманіття видів, змісту, форм та методів показує, що, незважаючи на зовнішню різницю, в них можна виявити багато спільного. За результатами дослідження закордонного досвіду соціального захисту дітей встановлено, що концептуально система захисту дітей у міжнародній практиці трактується як така, яка розміщує дитину в центрі державної політики, обов'язково враховує думку та побажання дитини, а для забезпечення її прав та потреб виділяє фінансування, персонал, запроваджує послуги, що приймає нормативно-правові акти, формує відповідну політику, здійснює моніторинг та збір даних, при цьому в основному є децентралізованою.

2.2. Розроблення заходів удосконалення державної політики у сфері соціального захисту прав дітей

Державна сімейна політика має розвиватися у напрямі подальшого зміцнення та розвитку гарантій підтримки сім'ї, матерів, батьків та дітей. Питання сім'ї, материнства та дитинства було і залишається пріоритетним напрямом у правовій політиці держави.

Ефективний соціальний захист дітей та сім'ї являє собою систему взаємопов'язаних та взаємодіючих компонентів (рис.2.1).

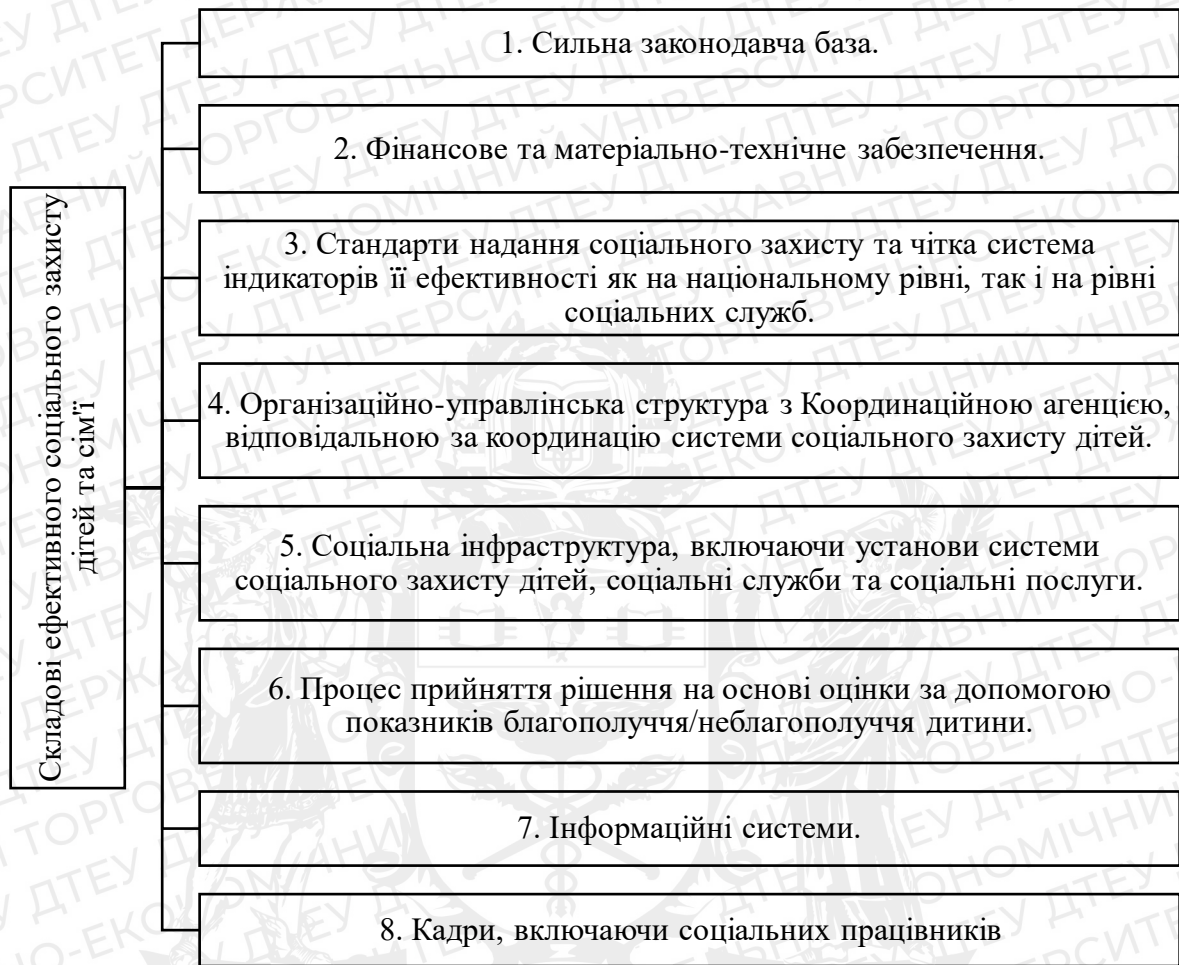

Рис.2.1. Складові ефективного соціального захисту дітей та сім'ї

Джерело: складено за даними [41]

Ефективність системи соціального захисту дитинства та сім'ї будується на основі наявності в ній перерахованих структурних компонентів.

Проведене дослідження аналізу соціального захисту у партнерстві з ЮНІСЕФ показало, що наразі систему соціального захисту в Україні можна визначити як систему, в якій повноваження щодо захисту дитини розподілені між різними державними відомствами. Немає єдиного координуючого та контролюючого органу з питань захисту дитини на національному та місцевому рівнях, який покликаний регулювати якість послуг із захисту дітей. Крім того, відсутні єдині механізми комплексного розгляду випадку (гейт-кіпінг), а послуги, спрямовані на дітей, мають реактивний, а не

превентивний характер. Оскільки єдині комплексні послуги з профілактики та підтримки сім'ям практично не надаються, акцент робиться на послуги з реагування, зокрема на інституціоналізацію дітей [48].

Соціальна робота як професія є багато в чому недостатньо розвиненою, і в секторі соціального захисту передбачено дуже мало посад соціальних працівників. Хоча співробітники органів опіки та піклування багато в чому виконують функції соціальних працівників, вони не мають професійної підготовки та не застосовують у своїй роботі практику ведення випадку. Органи опіки та піклування в основному виконують обов'язки, пов'язані зі збором та підготовкою документів для поміщення дітей до інституційних установ опіки або альтернативних форм догляду на базі сім'ї. На місцевому рівні вони часто тісно співпрацюють з міжвідомчими комісіями у справах неповнолітніх, інспекторами органів внутрішніх справ із профілактики правопорушень та бездоглядності серед неповнолітніх та махаллінських комітетів [58].

Для посилення матеріально-економічного захисту дітей найважливішим напрямком є підвищення рівня життя сімей, особливо сімей з дітьми. Проблема виникає в неблагополучних сім'ях (сім'ї алкоголіків, наркоманів, людей, схильних до залежності і т.д.), а також у відверто заможних сім'ях, які стикаються з безробіттям, неповною зайнятістю, низькооплачуваною працею («працюючі бідні»). Необхідний цілеспрямований та ефективний економічний захист дітей на сімейному рівні. Для розробки послідовної та цілісної системи захисту дітей знадобиться ухвалення національного плану дій щодо дітей, що передбачає фінансові інвестиції з боку держави. Цей план повинен включати конкретні цілі та результати заходів щодо захисту дітей [36].

На інституційному рівні жодне окреме міністерство не несе відповідальності за захист дитини. Існують окремі компоненти системи захисту дитини, що вимагають наявності більш дієвих механізмів для забезпечення ефективного функціонування окремих компонентів (елементів)

у рамках єдиної системи з обов'язковими інструментами координації та взаємодії.

Належний механізм для систематичного вирішення складних проблем, пов'язаних із захистом дитини, може включати:

- спеціальне управління з питань сім'ї та дітей, що діє у тісній взаємодії з махаллінськими комітетами (можливо шляхом об'єднання існуючих органів) на районному, регіональному та національному рівнях;
- команду соціальних працівників;
- використання підходу ведення випадку (кейс-менеджмент);
- заходи щодо забезпечення якості на регіональному рівні;
- заходи щодо управління та нагляду на рівні Кабінету міністрів [42].

При цьому з метою посилення соціального захисту можна рекомендувати такі заходи:

1. Ініціювати та провести активний національний діалог з метою підвищення обізнаності про право дитини на захист, як це визначено в національному законодавстві, та забезпечити його включення до порядку денного дискусій з проблем соціального розвитку в Україні як пріоритетне завдання. У ході даної оцінки розглядалася існуюча система захисту дитини в Узбекистані з використанням соціально-екологічної моделі, що лежить в основі системи захисту дітей, та чотирьох окремих її аспектів:

- політика та законодавство;
- доступ до скоординованих послуг;
- потенціал спеціалістів;
- доступ до достовірних даних та доказів [37].

2. Розробити та реалізувати Національний план дій щодо дітей з фінансовими інвестиціями з боку держави, який передбачатиме створення такої системи захисту дитини, центральне місце в якій займатимуть інвестиції у соціальну роботу, що здійснюється з використанням підходу до

надання випадку та надання основних послуг. Хоча для забезпечення захисту дитини в Узбекистані створено політичну та законодавчу основу, що відповідає прийнятим міжнародним зобов'язанням, вона все ще не діє на практиці в повному обсязі. Досі відсутній механізм для забезпечення оптимальної координації та взаємодії між окремими компонентами системи. У секторах освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення, що розвиваються, існують можливості для інтегрування компонентів системи захисту дитини та створення інституційних механізмів взаємодії та координації [46].

3. У рамках національного плану дій висунути пропозицію щодо створення єдиного органу управління з питань сім'ї та дітей (та інших уразливих осіб).

Основними завданнями у сфері державної підтримки сім'ї, материнства та дитинства має стати наступне:

- зменшення кількості сімей, які перебувають за межею бідності та надання мінімального гарантованого рівня доходів;
- підвищення рівня доступності та якості наданих соціальних послуг сім'ям, які мають дітей;
- створення сприятливих та безпечних умов для розвитку всіх дітей, комфортного сімейного оточення, де дотримуються прав і свобод дитини, не допускається зловживання батьківськими правами та жорстоке поводження з дітьми;
- вжиття профілактичних заходів у сфері сімейного благополуччя, з метою виявлення на ранньому етапі проблем у сім'ї;
- застосування індивідуального підходу при наданні допомоги сім'ї, яка перебуває у важкій життєвій ситуації з урахуванням принципу пріоритету виховання дитини в рідній сім'ї [36].

Основними напрямками вдосконалення законодавства України у сфері державної підтримки сім'ї, материнства та дитинства є таке:

1. Першочерговими заходами у цьому напрямі є:

- оптимізація повноважень державних органів щодо захисту прав дітей;
- правова регламентація порядку взаємодії між різними державними органами щодо профілактики сімейного неблагополуччя, захисту прав та законних інтересів неповнолітніх дітей;
- розповсюдження в засобах масової інформації, в мережі «Інтернет» відомостей про права дитини, а також про органи захисту прав дітей, доступних для сприйняття дітьми, батьками, а також фахівцями з дітьми;
- створення системи моніторингу сімейної та соціальної політики на рівні суб'єкта України для оцінки їх ефективності [39].

2. Важливу увагу слід приділяти питанням регламентації процедури передачі дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків на усиновлення (удочеріння), під опіку (піклування, патронат), створення ефективних заходів державної підтримки таких сімей. І в цьому питанні пріоритет слід віддати не адміністративному, а судовому порядку вирішення зазначених питань, пов'язаних із правами дитини. Слід розвивати вже існуючі гарантії прав на освіту, медичне забезпечення, на житло щодо дітей, які залишилися без піклування батьків, слід проаналізувати досвід деяких суб'єктів України.

3. Нові конституційні норми демонструють потребу у вдосконаленні положень про прийомну та патронатну сім'ю.

Підставою для здійснення функції з патронатного виховання є договір між опікуном і органом опіки та піклування. З цього договору видається акт про призначення опікуна (патронатного вихователя).

4. Найбільш гармонійне моральне виховання дитина отримує у межах сім'ї. У зв'язку з цим актуальним є питання про створення соціально-орієнтованих організацій, метою яких має стати надання соціальних, психологічних консультацій з метою адаптації сім'ї до нового члена [46].

5. При розгляді судами спорів, пов'язаних з визначенням місця проживання дитини або порядку її спілкування з батьками, доцільно зробити обов'язковою участь у таких справах психолога.

6. Слід розглянути питання щодо підвищення матеріальної забезпеченості сімей шляхом посилення державного контролю за сплатою аліментів.

7. Важливим напрямом удосконалення державної політики у сфері підтримки материнства, дитинства та сім'ї є державна, у тому числі фінансова підтримка різних громадських організацій, благодійних фондів, що займаються питаннями сім'ї.

8. Слід посилити співпрацю між засобами масової інформації та державними службами соціального захисту населення з метою правової освіти сімей про наявні пільги, гарантії, у тому числі у сфері праці, охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення та соціального обслуговування [58].

9. Для того, щоб державна політика у сфері підтримки сімей була ефективною, слід постійно проводити моніторинг рівня життя сімей для виявлення найбільш поширених проблем, що потребують вирішення. Такі дослідження мають проводитися державними органами за участю громадських та державних некомерційних організацій.

10. З метою кадрового забезпечення розробки та реалізації державної політики у сфері підтримки сім'ї, материнства та дитинства слід здійснювати підготовку кадрів до роботи з сім'ями, підвищення кваліфікації соціальних працівників, педагогів, юристів, демографів, медиків, психологів, соціологів та інших. При цьому, приймаючи різні зміни у сімейно-правовій сфері, слід враховувати той факт, що корінні реформи тут неприпустимі, вони можуть спричинити розпад сімей. Серйозну загрозу становлять і різні ювенальні технології, що спричиняють невиправдане втручання у життя сім'ї та відповідні принципу сімейного виховання дітей. Основна мета держави тут зводиться не до тотального контролю за життям сімей, а до створення

сприятливих умов для виховання дітей та їх розвитку, а сім'ям, що опинилися у скрутній життєвій ситуації – надання фінансової та психологічної підтримки. Тому пріоритет державної політики у зазначеній сфері має надаватися не адміністративному, а судовому порядку розгляду різних питань, що стосуються права дитини, включаючи відібрання. Все це має бути детально врегульовано у законі [40].

З огляду на зарубіжний досвід в Україні доцільно використати зарубіжний досвід захисту прав дітей:

1) Для запровадження функціонування поряд з державною системою заходів щодо соціального захисту дітей та соціальної підтримки сім'ї відповідної самоврядної системи.

З точки зору зарубіжного досвіду, існує очевидна потреба посилення органів місцевого самоврядування, зокрема виконавчих органів у селах та селищних комітетів у громадах об'єднаних територій:

- своєчасне виявлення дітей-сиріт та дитячих сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- створення та надання якісних соціальних послуг для сімей з дітьми в умовах територіальної громади, спрямованих на підтримку виховної функції сім'ї, що дозволить зменшити кількість соціальних сиріт;
- активно розвивати сімейні форми виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [56].

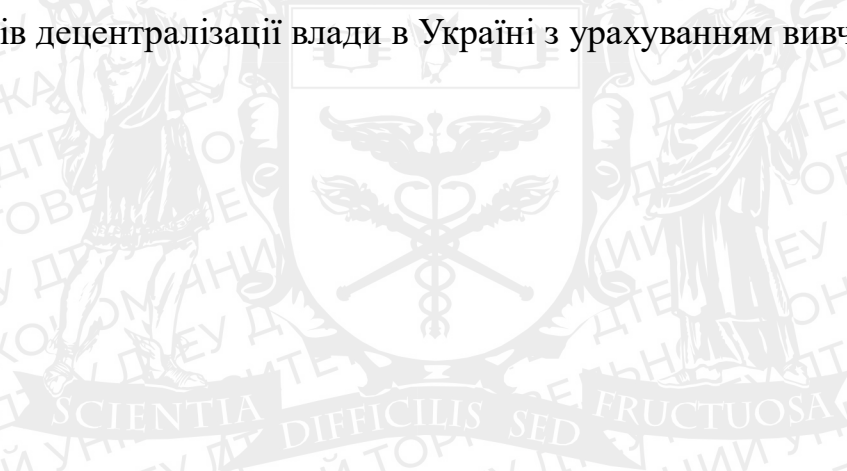
Також примусово:

- розмежування повноважень у сфері захисту прав дитини на різних рівнях національного адміністративно-територіального устрою з метою уникнення дублювання та перекладання відповідальності;
- забезпечити належний контроль у застосуванні суворих санкцій до посадових осіб усіх рівнів та батьків у зв'язку з цим.

2) Запровадити спеціалізацію суддів у сімейних справах та запровадити квотування таких суддів у кожному звичайному суді за сферою служби. Таке впровадження сприятиме підвищенню ефективності та якості

прийняття рішень про позбавлення та не позбавлення батьківських прав, переїзд, встановлення опіки/піклування, усиновлення, участь батьків у спорах щодо опіки над дитиною, місця проживання, місця проживання тощо. Вкажіть аліменти.

Враховуючи вищесказане, в основі подальших досліджень мають стати ефективні механізми децентралізації соціальної політики у сфері захисту дітей в Україні, які нададуть можливість не втрачаючи надбання України у зазначеній сфері, запровадити принципово нову систему забезпечення прав та інтересів кожної дитини в Україні, сформулювати оновлені принципи та моделі функціонування державних органів влади та органів місцевого самоврядування на всіх рівнях з окресленого питання щодо результатів децентралізації влади в Україні з урахуванням вивченого досвіду.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Під час написання випускної кваліфікаційної роботи було розглянуто сучасний стан та етапи формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні; досліджено нормативно-правове регулювання державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні; проаналізований зарубіжний досвід формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей; запропоновані заходи удосконалення державної політики у сфері соціального захисту прав дітей:

1. В Україні проблеми щодо забезпечення прав дитини існують як на рівні законодавства та її реалізації, так і на рівні інституційної системи, оскільки повноваження щодо забезпечення та захисту прав дітей розподілені між різними органами державної влади, діяльності яких не вистачає системності, ефективної координації, адекватного кадрового та методичного забезпечення. Але, разом із цим, держава намагається оптимізувати організаційно-функціональну структуру та модернізувати управління охороною дитинства.

2. Правовий статус дитини знайшов своє відображення у Конституції України. Конвенція ООН про права дитини, система міжнародних договорів України, норми Конституції України утворюють ядро національного законодавства у сфері прав та свобод дитини. Реалізацію, охорону та захист прав, свобод та законних інтересів дитини здійснюють також і інші нормативно-правові акти України (Сімейний кодекс України, Цивільний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кодекс законів про працю України та ін.).

3. За результатами дослідження закордонного досвіду соціального захисту дітей встановлено, що концептуально система захисту дітей у міжнародній практиці трактується як така, яка розміщує дитину в центрі

державної політики, обов'язково враховує думку та побажання дитини, а для забезпечення її прав та потреб виділяє фінансування, персонал, запроваджує послуги, що приймає нормативно-правові акти, формує відповідну політику, здійснює моніторинг та збір даних, при цьому в основному є децентралізованою.

4. Ефективність системи соціального захисту дитинства та сім'ї будується на основі наявності в ній перерахованих структурних компонентів. Було запропоновано механізм для систематичного вирішення складних проблем, пов'язаних із захистом дитини, який включає: спеціальне управління з питань сім'ї та дітей, що діє у тісній взаємодії з махаллінськими комітетами (можливо шляхом об'єднання існуючих органів) на районному, регіональному та національному рівнях; команду соціальних працівників; використання підходу ведення випадку (кейс-менеджмент); заходи щодо забезпечення якості на регіональному рівні; заходи щодо управління та нагляду на рівні Кабінету міністрів. Пропозиції щодо захисту прав дитини передбачають: закріплення за органами місцевого самоврядування, у тому числі виконавчими органами сільських та сільських рад громад об'єднаної території (своєчасне виявлення дітей, позбавлених батьківського піклування, труднощів для сімей з дітьми; створення та забезпечення високої -якісні соціальні послуги сім'ям з дітьми, спрямовані на підтримку виховної функції сім'ї, що сприятиме зменшенню кількості сиріт у суспільстві; активно розвивати сімейні форми батьківського піклування над дітьми-сиротами та малозабезпеченими дітьми; впроваджувати спеціалізацію суддів у сімейних справах та запровадження квоти таких суддів у кожному звичайному суді за сферою діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Декларація прав дитини. Прийнята резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384. (дата звернення: 20.02.2023).
2. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 20.02.2023).
3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 20.02.2023).
4. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 20.02.2023).
5. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» № 2812-XII від 21.11.1992. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T281100?an=909231> (дата звернення: 20.02.2023).
6. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 № 3808-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення: 20.02.2023).
7. Закон України «Про органи і служби в справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх» № 20/95-ВР від 24.01.1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.02.2023).
8. Закон України «Про загальну середню освіту» від 13.05.1999 № 651-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14#Text> (дата звернення: 20.02.2023).
9. Закон України «Про позашкільну освіту» від 22.06.2000 № 1841-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

10. Закон України «Про професійно-технічну освіту»
10.02.1998 № 103/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

11. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації»
від 01.12.1998 № 281-XIV (втратив чинність). URL:
<https://ips.ligazakon.net/document/T980281> (дата звернення: 20.02.2023).

12. Закон України «Про прожитковий мінімум» від 15.07.1999 №
966-XIV. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/t990966> (дата звернення:
20.02.2023).

13. Закон України «Про державну соціальну допомогу
малозабезпеченим сім'ям» від 01.06.2000 № 1768-III. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

14. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні
соціальні гарантії» від 05.10.2000 № 2017-III. URL:
https://ips.ligazakon.net/document/T002017?ed=2008_05_22 (дата звернення:
20.02.2023).

15. Закон України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з
дитинства та дітям-інвалідам» від 16.11.2000 № 2109-III. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

16. Закон України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 № 2671-
VIII URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T192671> (дата звернення:
20.02.2023).

17. Закон України «Про дошкільну освіту» № 41 від 2001 року. URL:
https://zakononline.com.ua/documents/show/227264__567657 (дата звернення:
20.02.2023).

18. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї»
від 15.11.2001 № 2789-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

19. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов
соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського

підкування» від 13.01.2005 № 2342-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

20. Закон України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» від 02.06.2005 № 2623-IV. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T052623> (дата звернення: 20.02.2023).

21. Закон України «Про загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року» від 23.05.2008 № 2564. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF1Z800A> (дата звернення: 20.02.2023).

22. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 03.05.1996 № ETS N 163. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU96397> (дата звернення: 20.02.2023).

23. Конвенція про права дитини від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021. (дата звернення: 20.02.2023).

24. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

25. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

26. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

27. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

28. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

29. Проект Закону України від 29.09.2022 № 8030-1. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI08158A> (дата звернення: 20.02.2023).

30. Про Концепцію державної сімейної політики: Постанова Верховної Ради України № 1063–14 від 17.09.1999 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.02.2023).

31. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

32. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

33. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

34. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 20.02.2023).

35. Указ президента України №811/2011 «Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/8112011-13443#:~:text=%D0%B7%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%20%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B8-1,,%D0%B7%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D1%8F%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D1%8C%20%D1%83%20%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96>. (дата звернення: 20.02.2023).

36. Бурлака О. Зарубіжний досвід соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та визначено можливості його використання в Україні. Підприємництво, господарство і права. № 1. 2020. С. 59-64.

37. Василюшен С.В. Нормативне регулювання сфери захисту прав дітей у період децентралізації влади в Україні. Актуальні проблеми державного управління. 2021. № 84. С. 223-228.

38. Гроші ходять за дитиною: програми, механізми, як отримати.
URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/3937-hroshi-khodiat-za-dytynoiu-prohramy-mekhanizmu-iak-otrymaty> (дата звернення: 20.02.2023).

39. Захист прав дітей в умовах децентралізації влади в Україні. Щорічна державна доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2019 року / ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики». – Київ, 2020. – 160 с.

40. Іщенко І.В. Ювенальна превенція та інші суміжні інститути впливу на поведінку дитини в суспільстві: порівняльно-правовий аналіз. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (Одеса, 12 груд. 2017 р.). Одеса, 2017. С. 17—18.

41. Капітан О. Правові особливості державної соціальної політики у сфері захисту прав дітей. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія: “Юридичні науки”. 2021. № 3 (31). С.151-159.

42. Кравченко М. В., Міщенко К.С. Державна політика в сфері захисту прав та благополуччя дітей: ретроспективний аналіз. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. № 3.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duug_2017_3_6 (дата звернення: 20.02.2023).

43. Лабенська Л. Л., Савич В. О. Права дитини: сучасний стан забезпечення та реалізації в Україні. Право і суспільство. 2018. № 1. С. 118-122.

44. Лаговська Н.В. Імплементация європейських стандартів захисту прав дитини в національне законодавство України. Нове українське право. 2022. № 6. С. 7.14.

45. Мельник Л. А. Суб’єкти державної політики у сфері захисту прав дітей. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 1. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1551> (дата звернення: 28.02.2023).

46. Мельник Л. А. Стан імплементации європейських стандартів щодо захисту прав дитини в законодавство України. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 2. С. 114–121.

47. Мордань О. О. Державна політика щодо соціального захисту дітей, які залишилися без піклування батьків : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 “Механізми державного управління” / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ, 2015. 20 с.

48. Навроцький О. О. Окремі питання взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення прав дитини. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 5. С. 92-96.

49. Офіційний сайт Міністерства у справах сім’ї та молоді. URL: <https://mms.gov.ua/> (дата звернення: 28.02.2023).

50. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/> (дата звернення: 28.02.2023).

51. Офіційний сайт Департаменту захисту прав дітей та усиновлення. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/pro-nas1.html> (дата звернення: 28.02.2023).

52. Пастушенко М. О., Кошова С. П. Організаційно-правовий аспект механізму захисту прав дитини в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 17. С. 84–91.

53. Піддубний С. А. Державна політика в сфері захисту сім’ї в умовах суспільно-політичної кризи України (на прикладі Донецької області) : дис. ... канд. юрид. наук. Маріуполь, 2019. 246 с.

54. Розміри прожиткового мінімуму в Україні. URL: <https://services.dtki.ua/catalogues/indexes/1> (дата звернення 01.06.2023).

55. Стешенко В. М. Правовий захист прав дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір: Навчальний посібник. Харків: «Право». 2019, 392 с.

56. Стратегія Ради Європи з прав дитини (2016-2021). URL: http://www.nsj.gov.ua/files/147679858320161003101948_CoE%20Strategy%20on%20children_ukr-1.pdf (дата звернення: 28.02.2023).

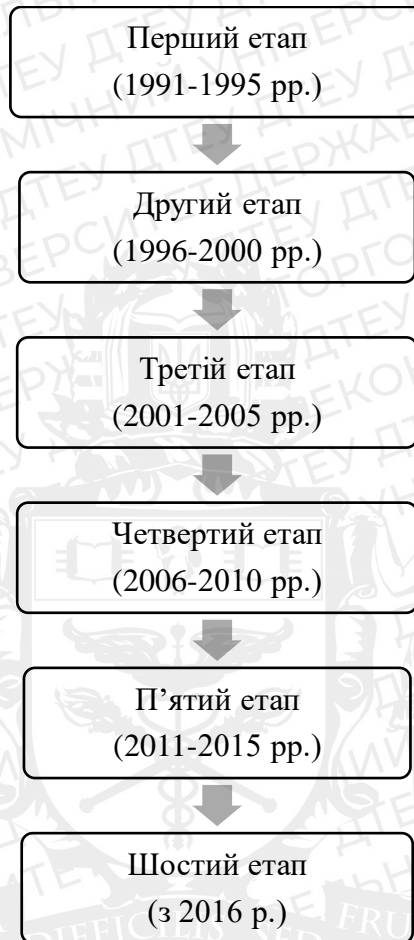
57. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підруч. Х. : Консум, 2001. 656 с.

58. Трестер Ю. О. Державні механізми забезпечення безпеки дитини в Україні: організаційно-правовий аспект: дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 “Механізми державного управління” / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Київ, 2018. 205 с.

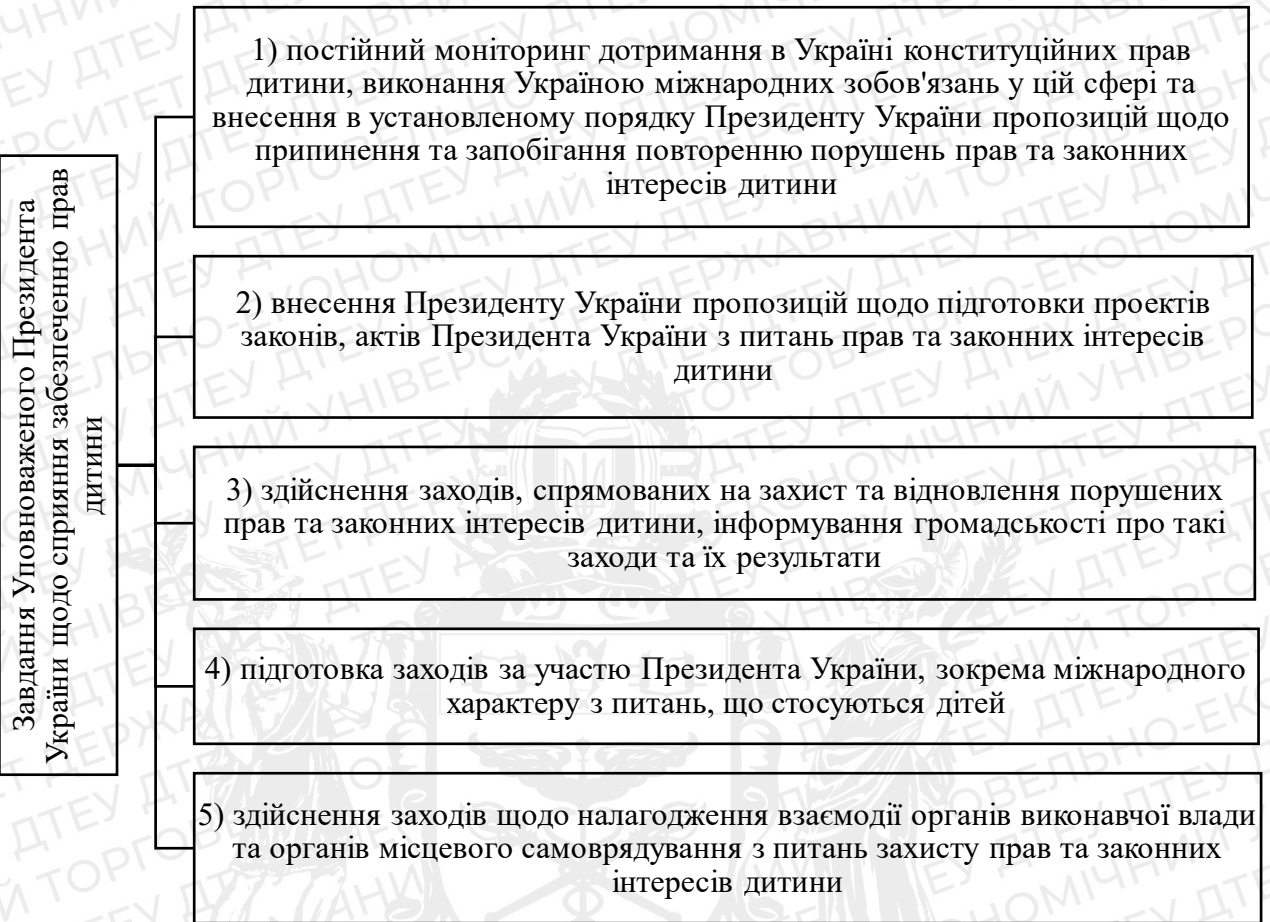
ДОДАТКИ

Додаток А

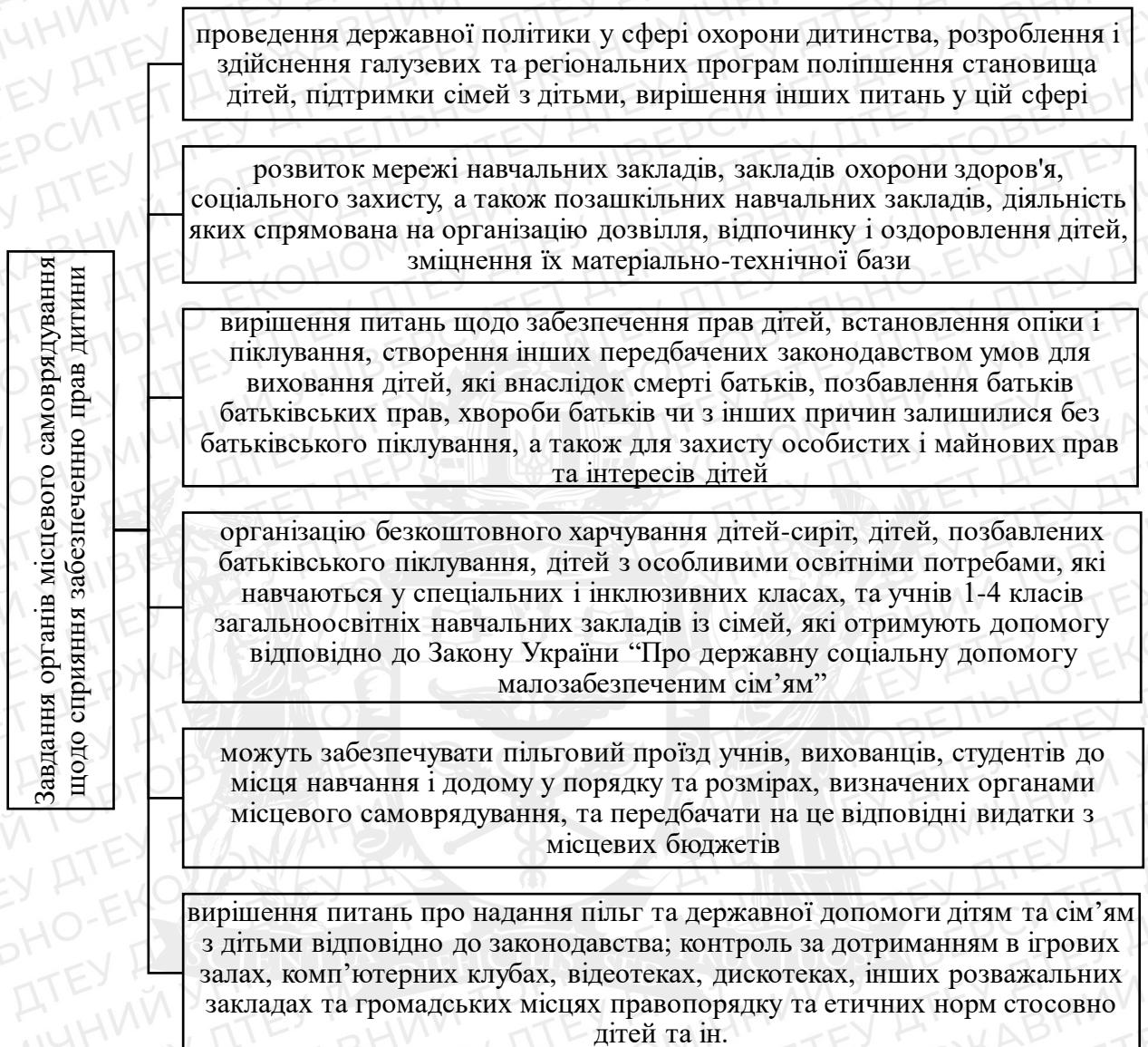
• Основні етапи формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні

Джерело: складено за даними [1;2;3;4;5;6;7;8;9;10;11;12;13;14;15;22;49]

Завдання Уповноваженого Президента України щодо сприяння
забезпеченню прав дитини

Джерело: складено за даними [35]

Завдання органів місцевого самоврядування щодо сприяння
забезпеченню прав дитини

Джерело: складено за даними [45]

АНОТАЦІЯ

Myronishena A.V. State policy in the field of social protection of children's rights. Випускна кваліфікаційна робота на здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньою програмою «Публічне управління та адміністрування». Державний торговельно-економічний університет, 2023.

У випускній кваліфікаційній роботі на основі статистичних відомостей, та аналітичних даних було проаналізовано актуальні заходи провадження державної політики у сфері соціального захисту прав дітей. Пропозиції щодо захисту прав дітей включають: закріплення саме за органами місцевого самоврядування, у тому числі виконавчими органами сільських, селищних рад об'єднаних територіальних громад (своєчасне виявлення дітей, які залишилися без батьківського піклування, сімей з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах; створення та надання сім'ям з дітьми якісних соціальних послуг в умовах територіальної громади, спрямованих на підтримку виховної функції сім'ї, що дозволить зменшити кількість соціальних сиріт; активному розвитку сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування); запровадження спеціалізації суддів у сімейних справах та введення квоти для таких суддів у кожному загальному суді залежно від території обслуговування.

Ключові слова: державна політика, сфера соціального захисту, права дітей, державна політика, регулювання.

SUMMARY

Radomsky N.O. Mechanisms for ensuring openness and transparency of public authorities. Final qualifying work for obtaining Bachelor of specialty 281 "Public Management and Administration", educational program "Public Management and Administration". State University of Trade and Economics, 2023.

In the final qualification work, on the basis of statistical information and analytical data, actual measures of state policy implementation in the field of social protection of children's rights were analyzed. Proposals regarding the protection of children's rights include: attachment to local self-government bodies, including executive bodies of villages, town councils of united territorial communities (timely identification of children left without parental care, families with children who are in difficult life circumstances; creating and providing families with children with high-quality social services in the conditions of the territorial community, aimed at supporting the educational function of the family, which will allow reducing the number of social orphans; active development of family forms of raising orphans and children deprived of parental care); introducing the specialization of judges in family cases and introducing a quota for such judges in each general court depending on the service area

Keywords: state policy, sphere of social protection, children's rights, state policy, regulation.

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Міронішина Анна Володимирівна (ПІБ), повідомляю, що за результатами проведення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: «Державна політика у сфері соціального захисту прав дітей» не містяться елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах.

Електронна версія моєї роботи ідентична з друкованою.

«11 серпня» 2023 року

(підпис)

Згода

Я, Міронішина Анна Володимирівна, цим засвідчую, що є автором
випускної кваліфікаційної роботи на тему: «Державна політика у сфері
соціального захисту прав дітей» несу повну відповідальність за достовірність,
точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина роботи не була
скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне підтвердження в
приватності. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної таємниці або
інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною
раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний
депозитарій Державного торговельно-економічного університету і збережена в
базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

к. з. 11.06 2023 року

Підпис

Проставте підпис

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу
студентки ФЕМП ДТЕУ освітнього ступеня бакалавр спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування» освітньої програми
«Публічне управління та адміністрування»
Міронішеної Анни Володимирівни
на тему «Державна політика у сфері соціального захисту прав дітей»

Представлена на рецензію випускна кваліфікаційна робота Міронішеної Анни Володимирівни характеризується актуальністю та своєчасністю, оскільки присвячена питанням державної політики у сфері соціального захисту прав дітей.

Рецензована робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Наповнення параграфів відповідає назвам розділів та затвердженій темі. Зміст та структура випускної кваліфікаційної роботи відповідають вимогам, які висуваються до робіт на здобуття освітнього ступеня «бакалавр», усі розділи виконано з додержанням діючих вимог.

У першому розділі роботи проаналізовано сучасний стан та етапи формування державної політики у сфері соціального захисту прав дітей в Україні.

У другому розділі випускної кваліфікаційної роботи розглянуто низку рекомендацій по удосконаленню державної політики у сфері соціального захисту прав дітей.

Випускна кваліфікаційна робота є завершеним, самостійним дослідженням актуальної теоретичної та практичної проблематики. Висновки та пропозиції, що сформульовані в роботі, є обґрунтованими.

З огляду на зазначене, представлена робота Міронішеної Анни Володимирівни виконана у повному обсязі, відповідає встановленим вимогам та рекомендується до захисту.

Рецензент:

д.е.н., проф., професор кафедри

економічної теорії та конкурентної політики *Ірина ШТУНДЕР* Ірина ШТУНДЕР